Downloaded from qjerp.ir at 23:12 +0430 on Friday September 20th 2019

امکان‌سنجی تأمین مالی هزینه‌های جاری دولت از طریق درآمدهای مالیاتی (مطالعه استان اردبیل)

احمد جعفری صمیمی* و صفر فرهنگ** و جعفر لاریمی***

هدف این مقاله مطالعه امکان‌سنجی تأمین مالی هزینه‌های جاری دولت از طریق درآمدهای مالیاتی استان اردبیل تا پایان برنامه چهارم توسعه(۱۳۸۸-۱۳۸۴) است. با هدف تأمین تمام یا بخشی از هزینه‌های جاری دولت از درآمدهای مالیاتی، نُه سناریو با مفروضات متفاوت را با توجه به نرخ رشد مخارج جاری دولت در برنامه سوم، تعریف کرده‌ایم. به عبارت دیگر، سه سناریوی مختلف برای نرخ رشد مخارج دولت طی برنامه چهارم و سه سناریوی متفاوت نیز به‌منظور پوشش تمام یا بخشی از هزینه‌های دولت از طریق مالیات (با تأمین مالی ۷۵/۵۰ و ۱۰۰ درصد) در نظر گرفته شده است.

نتایج نشان می‌دهد که با فرض تأمین مالی ۵۰ درصد هزینه‌های جاری دولت از طریق درآمدهای مالیاتی تا پایان برنامه چهارم و فرض افزایش هزینه‌های جاری با نرخی معادل یک سوم نرخ رشد این هزینه‌ها در برنامه سوم حداقل مقدار درآمد مالیاتی در تمامی نُه وضع مختلف، برابر ۲۴۴/۷ هزار میلیارد ریال است. همچنین با توجه به سناریوی دیگر که دارای نرخ رشد یکسان در برنامه سوم و تأمین کامل هزینه‌های جاری دولت از طریق مالیاتهاست، نیازمند افزایش مالیاتها به میزان ۴۲۶۷ میلیارد ریال خواهیم بود (بیشترین مقدار مورد نظر). با در نظر گرفتن یافته‌ها، پیشنهاد می‌شود که دولت در برنامه چهارم برای تأمین بیش از ۵۰ درصد مخارج از طریق مالیاتها تلاش کرده و برای افزایش بخش دیگر آن در برنامه پنجم کوشش کند.

واژه‌های کلیدی: هزینه‌های جاری دولت، درآمد مالیاتی، برنامه چهارم توسعه، استان اردبیل.

۱. مقدمه

"آیا کشورهای توسعه‌نیافته مالیات را خواهند آموخت؟"، کالدور[1] (۱۹۶۳) این پرسش را چهل سال قبل مطرح کرده است. با فرض این سؤال، اگرکشوری خواستار توسعه یافتگی باشد نیاز به

---

* دکتری اقتصاد و استاد گروه اقتصاد دانشگاه مازندران

** دانشجوی کارشناسی ارشد علوم اقتصادی دانشگاه مازندران

*** عضو هیئت علمی مؤسسه آموزش عالی غیرانتفاعی محدث نوری

1. Kaldor

www.edub.ir بانک مقالات ایران

Downloaded from qjerp.ir at 23:12 +0430 on Friday September 20th 2019

جمع‌آوری مالیات به میزان ۱۰ تا ۱۵ درصد بیشتر از اکثر کشورهای درحال توسعه دارد. اگر کشورهای فقیر بخواهند ثروتمندتر شوند، نیاز به صرف هزینه بیشتر در زیرساختهای عمومی، تحصیلات و نظایر آن خواهند داشت که تحقق آن به جمع‌آوری مالیات بیشتر بستگی دارد. (بِرد و دیگران[1]، ۲۰۰۵)

در اقتصاد بخش عمومی، مالیات یکی از منابع مهم و قابل اتکای درآمد دولت است. مقایسه این منبع با سایر منابع نشان می‌دهد که هرچه سهم مالیاتها در تأمین مخارج دولت بیشتر باشد، از ایجاد آثار نامطلوب اقتصادی به میزان چشمگیری جلوگیری می‌شود. به عبارت دیگر مالیاتها از یکسو نقش بسیار مهمی در تأمین منابع مالی دولت دارند و از سوی دیگر در تنظیم امور اقتصادی جامعه نقش به سزایی ایفا می‌کنند و از این نظر از حساسیت زیادی برخوردار هستند. (جعفری صمیمی ،۱۳۸۴)

در سالهای گذشته به دلیل نبود تناسب میان درآمدها و هزینه‌ها یا به‌عبارت دیگر ناچیز بودن درآمدهای مالیاتی و نیز سیر صعودی هزینه‌های دولت، بودجه اغلب با کسری مواجه بوده است. به‌طور کلی تأمین کسری بودجه دولت در سالهای پیش از انقلاب بیشتر متکی به درآمدهای نفتی، اعتبارات و وامهای خارجی بوده است. این سیاست مشکل اقتصاد کشور را در کوتاه مدت حل کرده و مسئله کسری بودجه را برطرف کرده است اما در بلندمدت افزایش بدهیهای خارجی دولت را به دنبال داشته است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی این کسری بودجه بیشتر با استقراض از نظام بانکی تأمین شده که این امر یکی از دلایل مهم افزایش حجم نقدینگی، سطح عمومی قیمتها و افزایش مداوم تورم بوده است (جعفری صمیمی و شمخال ،۱۳۷۶). بر این اساس به نظر می‌رسد برآورد توان بالقوه و ظرفیت مالیاتی، برای حل مشکلات موجود در نظام مالیاتی ضرورت داشته و باید با اتخاذ روشها و تدابیری در راستای رفع آنها و شناخت روشهای جدید مالیاتی به منظور کاهش شکاف بین درآمد مالیاتی موجود و درآمد بالقوه مالیات اقدام شود. در مورد ظرفیت و تلاش مالیاتی، تحقیقات زیادی به ویژه برای کشورهای در حال توسعه موجود است که در جدول شماره (۱) مطالعات اخیر در این مورد مرور شده است.

مهم‌ترین سؤالات و فرضیه‌های تحقیق حاضر عبارتند از:

- شکاف بین درآمد مالیاتی و هزینه جاری در برنامه سوم افزایش یافته است.
- تأمین هزینه‌های جاری استان اردبیل از طریق درآمد بالقوه مالیاتی استان تا پایان برنامه چهارم امکان‌پذیر است.

1. Bird, *et al*

www.edub.ir بانک مقالات ایران

Downloaded from qjerp.ir at 23:12 +0430 on Friday September 20th 2019

در مقاله حاضر با هدف تأمین تمام یا بخشی از هزینه‌های جاری دولت در استان اردبیل از طریق درآمدهای مالیاتی تا سال پایانی برنامه چهارم به ارائه سناریوهای مختلف پرداخته می‌شود. به همین منظور و با توجه به عملکرد هزینه‌ها و درآمدهای مالیاتی در سالهای برنامه سوم، درآمد مالیاتی مورد انتظار استان برای تحقق هدف یادشده برآورد می‌شود. در بخش دوم، به تحلیل اجزای درآمدهای مالیاتی و هزینه‌های جاری استان اردبیل پرداخته شده است. در بخش سوم، شکاف هزینه جاری و درآمدهای مالیاتی در سطح کشوری و استانی طی دوره زمانی برنامه سوم مورد بررسی قرار گرفته است. در بخش چهارم سناریوهای مختلف برای امکان تأمین مالی هزینه‌های جاری استان اردبیل از طریق درآمد بالقوه مالیاتی استان تا پایان برنامه چهارم ارائه می‌شود و سرانجام بخش پایانی به نتیجه‌گیری و پیشنهادها اختصاص یافته است.

جدول شماره ۱. مرور مطالعات اخیر در مورد ظرفیت و تلاش مالیاتی

ردیف	محقق	سال مورد بررسی	مطالعه مورد بررسی	خلاصه نتایج
۱	جعفری صمیمی	۱۳۸۲-۱۳۷۷	استان مازندران	حداکثر تلاش مالیاتی استان ۴۰ درصد است.
۲	فرزبد و همکاران	۱۳۷۷	استان خراسان	شکاف مالیاتی استان خراسان بالغ بر ۲۱۹۷ میلیارد ریال برآورد شده است.
۳	داودی و گریگوریان[1]	۲۰۰۴-۱۱۹۸	کشور ارمنستان	نسبت پایین مالیات به GDP، ارتباط مثبتی با کیفیت پایین مؤسسه‌ها و اقتصاد زیرزمینی بزرگ این کشور دارد.
۴	برد و همکاران	۱۹۹۹-۱۹۹۰	۱۱۰ کشور در حال توسعه	در مسئله تلاش مالیاتی باید عوامل تقاضا، یعنی مؤسسه‌های اجتماعی نیز مورد توجه قرار گیرد.
۵	سوبارزو[2]	۲۰۰۲-۱۹۹۹	کشور مکزیک	تمرکززدایی مالی باعث افزایش درآمد مالیاتی می‌شود.
۶	التونی[3]	۲۰۰۰-۱۹۹۴	کشورهای عربی	درآمد سرانه، سهم کشاورزی و سهم معدن در GDP مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده نسبت مالیات به GDP در این کشورها است.
۷	لیوتلد[4]	۱۹۹۹ و ۱۹۹۸	کشور چین	تلاش مالیاتی چین پایین بوده، اما بعد از اصلاح مالیاتی ۱۹۹۴ سیر افزایشی پیدا کرده است.
۸	نیکریک[5]	۱۹۹۸-۱۹۹۰	آفریقای جنوبی	درآمد سرانه و درجه باز بودن اقتصاد از عوامل مهم ظرفیت مالیاتی کشور مورد مطالعه است.

مأخذ: مطالعات محقق

1. Davoodi and Grigorian (2006)

۲. برای اطلاعات بیشتر در این مورد و همچنین آثار نقش تمرکززدایی مالی در مالیات رجوع شود به:

Sobarzo (2004), Arzo, Martinez and Mcnab (2004)

3. Eltory (2002)

۴. برای اطلاعات بیشتر در این مورد، همچنین اصلاحات مالیاتی رجوع شود به:

Leuthold (2002), Ayoki and etal (2005), Fjeldstad and Ranker (2003), Bird (2004)

5. Niekrik (2002)

www.edub.ir بانک مقالات ایران

Downloaded from qjerp.ir at 23:12 +0430 on Friday September 20th 2019

۲. تجزیه و تحلیل اجزای درآمدهای مالیاتی و هزینه‌های جاری استان اردبیل

جدول شماره (۲)، اطلاعات اجزای مالیات استان اردبیل به تفکیک مالیاتهای مستقیم و غیرمستقیم را در سالهای ۱۳۸۳ -۱۳۷۵ نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود کل درآمدهای مالیاتی استان اردبیل طی دوره یاد شده از روند افزایشی برخوردار بوده است، به طوری که مجموع درآمدهای مالیاتی استان از ۲۹۸۶۷ میلیون ریال در ۱۳۷۵ به ۱۷۴۷۷۲ میلیون ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است. همچنین در این دوره، مالیاتهای مستقیم و غیرمستقیم استان افزایش یافته‌اند اما در طی این دوره مالیاتهای مستقیم بیشترین سهم را در کل درآمدهای مالیاتی استان داشته‌اند.

در جدول شماره (۳)، نرخ رشد و سهم اجزای مالیات استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۳- ۱۳۷۵ محاسبه شده است. با توجه به این جدول، میانگین نرخ رشد مالیات بر شرکتها، مالیات بر درآمد و مالیات بر ثروت به‌ترتیب برابر با ۳۷/۱، ۲۰ و ۲۱ درصد است. همچنین میانگین نرخ رشد کل مالیات مستقیم و کل درآمد مالیاتی به‌ترتیب برابر با ۲۳ و ۲۵/۱ درصد برآورد شده است. در سالهای مورد مطالعه به طور متوسط، سهم مالیات شرکتها از مالیات مستقیم برابر با ۱۸/۷ درصد بوده است، درحالی‌که مالیات بر درآمد با ۷۰ درصد، سهم بزرگی از مالیات مستقیم را به خود اختصاص داده است و مالیات برثروت کمترین سهم (حدود۱۱/۴درصد) را داراست. از کل درآمدهای مالیاتی نیز بیشترین سهم به مالیات مستقیم (به طور متوسط ۹۲/۲ درصد) تعلق دارد، در حالی که سهم مالیات غیرمستقیم نسبت به سهم مالیات مستقیم در سالهای یاد شده اندک و در حدود ۷/۸درصد است.

جدول شماره ۲. اجزای مالیاتهای استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۳- ۱۳۷۵

(میلیون ریال)

سال	مالیات مستقیم			مالیات غیرمستقیم	کل درآمدهای مالیاتی
	مالیات بر شرکتها	مالیات بر درآمد	مالیات بر ثروت		
۱۳۷۵	۳۶۴۸	۲۲۷۸۷	۳۳۷۸	۵۴	۲۹۸۶۷
۱۳۷۶	۵۳۰۷	۲۷۵۶۵	۴۲۸۳	۱۹۳۹	۳۹۰۹۴
۱۳۷۷	۶۹۳۱	۳۰۷۷۶	۵۴۷۰	۱۸۰۱	۴۴۹۷۸
۱۳۷۸	۹۲۴۷	۴۳۱۴۶	۶۳۹۹	۳۱۰۶	۶۱۸۹۸
۱۳۷۹	۱۷۱۵۴	۵۰۸۶۲	۷۳۱۱	۳۲۲۷	۷۸۹۵۴
۱۳۸۰	۱۷۵۲۴	۷۴۶۸۴	۱۰۷۵۸	۵۲۹۴	۱۰۸۲۶۰
۱۳۸۱	۲۱۵۱۷	۷۰۴۰	۱۵۴۱۴	۹۹۳۱	۱۱۸۹۰۲
۱۳۸۲	۲۷۰۰۹	۷۸۷۳۶	۱۴۱۷۷	۳۴۱۶۴	۱۵۴۰۸۶
۱۳۸۳	۴۰۸۷۸	۹۱۷۷۱	۱۴۱۲۷	۲۷۹۹۶	۱۷۴۷۷۲

مأخذ: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان اردبیل، سالهای ۱۳۸۳- ۱۳۷۵.

www.edub.ir بانک مقالات ایران

Downloaded from qjerp.ir at 23:12 +0430 on Friday September 20th 2019

جدول شماره ۳. نرخ رشد و سهم اجزای مالیات استان اردبیـل در سالهای ۱۳۷۵ -۱۳۸۳

(درصد)

سال	مالیات مستقیم						کل مالیات مستقیم		مالیات غیرمستقیم		نرخ رشد کل درآمد مالیاتی
	مالیات برشرکتها		مالیات بردرآمد		مالیات برثروت						
	سهم از مالیات مستقیم	نرخ رشد	سهم از مالیات مستقیم	نرخ رشد	سهم از مالیات مستقیم	نرخ رشد	سهم از کل درآمد مالیاتی	نرخ رشد	سهم از کل درآمد مالیاتی	نرخ رشد	
۱۳۷۵	۱۲/۲	–	۷۶/۴	–	۱۱/۳	–	۹۹/۸	–	۰/۲	–	–
۱۳۷۶	۱۴/۳	۴۵/۵	۷۴/۲	۲۱	۱۱/۵	۲۶/۸	۹۵	۲۴/۶	۵	۳۵۰۵/۷	۳۰/۹
۱۳۷۷	۱۶/۱	۳۰/۶	۷۱/۳	۱۱/۷	۱۲/۷	۲۷/۷	۹۶	۱۶/۲	۴	-۷/۱	۱۵/۱
۱۳۷۸	۱۵/۷	۳۳/۴	۷۳/۴	۴۰/۲	۱۰/۹	۱۷	۹۵	۳۶/۲	۵	۷۲/۵	۳۷/۶
۱۳۷۹	۲۲/۸	۸۵/۵	۶۷/۵	۱۷/۹	۹/۷	۱۴/۳	۹۵/۴	۲۸/۱	۴/۶	۱۶/۸	۲۷/۶
۱۳۸۰	۱۷	۲/۲	۷۲/۵	۴۶/۸	۱۰/۴	۴۷/۱	۹۵/۱	۳۶/۷	۴/۹	۴۶	۳۷/۱
۱۳۸۱	۱۹/۷	۲۲/۸	۶۶/۱	-۳/۵	۱۴/۱	۴۳/۳	۹۱/۶	۵/۸	۸/۴	۸۷/۶	۹/۸
۱۳۸۲	۲۲/۵	۲۵/۵	۶۵/۷	۹/۳	۱۱/۸	-۸	۷۷/۸	۱۰	۲۲/۲	۲۴۴	۲۹/۶
۱۳۸۳	۲۷/۹	۵۱/۳	۶۲/۵	۱۶/۶	۹/۶	-۰/۴	۸۴	۲۲/۴	۱۶	-۱۸/۱	۱۳/۴

مأخذ: محاسبه و پردازش محقق

جدول شماره (۴) اعتبارات هزینه‌ای (جاری) دستگاههای اجرایی استان اردبیـل طی سالهای برنامه سوم را نشان می‌دهد. با توجه به ایـن جـدول در سـال ۱۳۷۹، بـالاترین هزینـه جـاری اسـتان مربوط به سازمان آموزش وپرورش، سازمان بهزیستی و کمک بـه توسـعه مراکـز غیردولتـی بـوده است، در حالی که کمترین اعتبارات هزینه‌ای (جاری) مربوط به اداره کل ثبت اسـناد و امـلاک و اداره کل اوقاف و امور خیریه است. در سالهای ۱۳۸۰تا ۱۳۸۳ بالاترین اعتبارات هزینه‌ای (جاری) به سازمان آموزش وپرورش و بنیاد شهید انقلاب اسلامی اختـصاص یافتـه اسـت وکمتـرین هزینـه جاری در دوره ۱۳۸۰تا۱۳۸۲ مربوط به مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی و اداره کل اوقـاف و امور خیریه تعلق بوده اسـت. بـه علـت تفکیـک حـوزه‌هـای هنـری تبلیغـات اسـلامی از اداره کـل فرهنگ و ارشاد اسلامی، این حوزه‌ها به همراه اداره کل اوقاف و امور خیریـه کمتـرین اعتبـارات هزینه‌ای (جاری) را در سال ۱۳۸۳ دریافت کرده‌اند.

همچنـین بـا توجـه بـه جـدول شـماره (۴)، از نظـر نـرخ رشـد اعتبـارات هزینـه‌ای (جـاری) دستگاههای اجرایی استان اردبیـل در سالهای مورد مطالعه، بالاترین نرخ رشد هزینه‌های جاری در

www.edub.ir بانک مقالات ایران

Downloaded from qjerp.ir at 23:12 +0430 on Friday September 20th 2019

سال ۱۳۸۰ مربوط به اداره کل راه و ترابری به میزان ۱۱/۰۹ بوده وکمترین نرخ رشد مربوط به مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی به میزان ۰/۴۸- است. در سال ۱۳۸۱ هزینه‌های جاری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی بیشترین نرخ رشد در بین سایر دستگاههای اجرایی استان را دارا بوده، در حالی که اداره کل تعاون با نرخ رشدی برابر ۰/۴- کمترین میزان را داشته است. سازمان تبلیغات اسلامی با نرخ ۰/۶ در سال ۱۳۸۲ بیشترین نرخ رشد هزینه‌های جاری را در بین سایر دستگاههای اجرایی استان اردبیل به خود اختصاص داده است و به جای آن سازمان بهزیستی و بنیاد مستضعفان و جانبازان هر دو با نرخ رشد ۰/۰۵ در پایین‌ترین رده در مقایسه با سایر دستگاههای اجرایی استان قرار گرفته‌اند. در آخرین سال برنامه سوم توسعه، بنیاد مستضعفان و جانبازان با نرخ رشد اعتبارات هزینه‌ای برابر با ۰/۹۴ بالاترین نرخ رشد را داشته است و اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان هر چند به ظاهر دارای نرخ رشد منفی است اما باید توجه داشت که در سال ۱۳۸۳ اداره کل امور مالیاتی از اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان تفکیک شده است. می‌توان گفت که شرکت آب و فاضلاب روستایی با نرخ رشد برابر با صفر دارای کمترین نرخ رشد در این سال بوده است.

جدول شماره ۴. اعتبارات هزینه‌ای (جاری) دستگاههای اجرایی استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۳-۱۳۷۹ و نرخ رشد آنها

(میلیارد ریال / درصد)

شرح	۱۳۷۹	۱۳۸۰	نرخ رشد (۱۳۸۰)	۱۳۸۱	نرخ رشد (۱۳۸۱)	۱۳۸۲	نرخ رشد (۱۳۸۲)	۱۳۸۳	نرخ رشد (۱۳۸۳)
سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی	۲۰۸۴	۲۴۶۵	۰/۱۸	۶۸۳۹	۱/۷۷	۷۷۳۰	۰/۱۳	۱۰۴۷۱	۰/۳۵
استانداری	۱۱۱۰۸	۱۴۱۳۳	۰/۲۷	۱۸۱۳۳	۰/۲۸	۲۳۳۸۴	۰/۲۹	۳۰۴۰۳	۰/۳۰
اداره کل ثبت احوال	۲۶۳۲	۳۴۴۸	۰/۳۱	۴۲۴۳	۰/۲۳	۴۷۷۲	۰/۱۲	۵۹۷۰	۰/۲۵
سازمان زندانها و اقدامات تأمینی	۵۱۵۹	۷۵۰۵	۰/۴۵	۸۴۶۵	۰/۱۳	۹۵۰۲	۰/۱۲	۱۲۶۰۳	۰/۳۳
اداره کل ثبت اسناد و املاک	۳۴۰	۳۹۵۴	۱۰/۶۳	۵۷۵۰	۰/۴۵	۶۹۹۱	۰/۲۲	۸۲۳۵	۰/۱۸
اداره کل اوقاف و امور خیریه	۵۳۵	۶۵۶	۰/۲۳	۷۱۸	۰/۰۹	۸۳۷	۰/۱۷	۱۰۵۶	۰/۲۶
اداره کل امور اقتصادی و دارایی	۷۱۲۰	۸۴۱۷	۰/۱۸	۱۰۵۴۱	۰/۲۵	۱۲۴۸۴	۰/۱۸	۴۶۵۲	-۰/۶۳
اداره کل کار و امور اجتماعی	۱۹۶۲	۲۳۸۱	۰/۲۱	۲۹۹۲	۰/۲۶	۳۳۷۷	۰/۱۳	۴۴۹۵	۰/۳۳

www.edub.ir بانک مقالات ایران

ادامه جدول شماره ۴

شرح	۱۳۷۹	۱۳۸۰	نرخ رشد (۱۳۸۰)	۱۳۸۱	نرخ رشد (۱۳۸۱)	۱۳۸۲	نرخ رشد (۱۳۸۲)	۱۳۸۳	نرخ رشد (۱۳۸۳)
اداره کل میراث فرهنگی	۶۸۶	۸۲۰	۰/۲	۱۰۷۵	۰/۳۱	۱۳۳۴	۰/۲۴	۱۶۵۹	۰/۲۴
اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی	۲۱۷۲	۲۹۰۰	۰/۳۴	۳۶۲۳	۰/۲۵	۳۸۳۱	۰/۰۶	۴۳۹۸	۰/۱۵
سازمان آموزش و پرورش	۳۵۲۵۹۹	۴۳۲۳۲۰	۰/۲۳	۵۴۸۰۹۶	۰/۲۷	۸۶۸۹۰۴	۰/۲۶	۸۰۱۳۳۸	۰/۱۶
اداره کل‌نوسازی و تجهیزمدارس	۹۵۷	۱۳۵۹	۰/۴۲	۱۵۲۷	۰/۱۲	۱۶۴۴	۰/۰۸	۱۹۱۷	۰/۱۷
اداره کل تربیت‌بدنی	۱۳۶۴	۱۷۸۲	۰/۳۱	۱۹۸۱	۰/۱۱	۲۶۲۹	۰/۳۳	۳۴۱۸	۰/۳
اداره کل تعاون	۱۷۷۳	۲۰۲۷	۰/۱۴	۱۹۴۹	-۰/۰۴	۲۲۴۳	۰/۱۵	۲۶۸۸	۰/۲
کمک به توسعه خدمات غیردولتی	۱۴۲۵۶۹	۱۱۳۹	-۰/۹۹	-	-	۱۰۴۵	-	۱۰۴۵	۰
سازمان بهزیستی	-	۱۵۱۶۶	-	۲۰۹۴۵	۰/۳۸	۲۲۰۴۲	۰/۰۵	۲۵۷۵۸	۰/۱۷
سازمان مسکن و شهرسازی	۱۲۷۹	۱۹۶۰	۰/۵۳	۲۵۱۶	۰/۲۸	۲۹۱۰	۰/۱۶	۳۴۸۱	۰/۲
اداره کل شبکه دامپزشکی	۲۱۱۴	۲۸۰۴	۰/۳۳	۳۵۶۸	۰/۲۷	۴۱۸۸	۰/۱۷	۵۳۰۵	۰/۲۷
اداره کل منابع طبیعی	-	۳۰۰۰		۳۵۳۴	۰/۱۸	۴۴۲۰	۰/۲۵	۵۵۵۱	۰/۲۶
اداره کل حفاظت محیط زیست	۱۰۳۹	۱۸۶۰	۰/۷۹	۱۹۳۶	۰/۰۴	۲۳۴۵	۰/۲۱	۲۸۶۶	۰/۲۲
سازمان صنایع و معادن	۵۸۴	۱۲۲۲	۱/۰۹	۱۴۷۰	۰/۲۰	۱۶۷۸	۰/۱۴	۲۱۹۵	۰/۳۱
سازمان تبلیغات اسلامی	۸۲۳	۱۱۰۳	۰/۳۴	۱۱۷۳	۰/۰۶	۱۸۸۰	۰/۶	۲۳۳۷	۰/۲۴
بنیاد شهید انقلاب اسلامی	۲۸۶۰۰	۳۳۷	-۰/۹۹	۴۳۱۴۵	۰/۱۲۷	۵۵۹۱۲	۰/۳	۷۱۶۷۸	۰/۲۸
استاندارد و تحقیقات صنعتی	۸۲۴	۴۳۰	-۰/۴۸	۸۷۱	۱/۰۳	۱۰۲۹	۰/۱۸	۱۲۲۸	۰/۱۹
سازمان بازرگانی بازرسی و نظارت	۱۱۵۲	۱۶۴۰	۰/۴۲	۳۶۰۱	۱/۲۰	۴۵۱۲	۰/۲۵	۵۶۹۳	۰/۲۶
شرکت آب و فاضلاب روستایی	۱۱۴۶	۱۳۰۰	۰/۱۳	۱۸۱۰	۰/۳۹	۲۰۳۹	۰/۱۳	۲۰۳۸	۰
اداره کل امور عشایر	۸۲۴	۱۰۱۲	۰/۲۳	۱۴۲۸	۰/۴۱	۱۸۲۰	۰/۲۷	۲۲۸۳	۰/۲۵

Downloaded from qjerp.ir at 23:12 +0430 on Friday September 20th 2019

www.edub.ir بانک مقالات ایران

ادامه جدول شماره ۴

شرح	۱۳۷۹	۱۳۸۰	نرخ رشد (۱۳۸۰)	۱۳۸۱	نرخ رشد (۱۳۸۱)	۱۳۸۲	نرخ رشد (۱۳۸۲)	۱۳۸۳	نرخ رشد (۱۳۸۳)
اداره کل هواشناسی	۸۳۸	۱۰۷۰	۰/۲۸	۱۴۰۰	۰/۳۱	۱۸۲۸	۰/۳۱	۲۱۵۸	۰/۱۸
جهاد کشاورزی	۷۲۴۸	۲۵۳۵۰	۲/۵	۳۱۷۵۸	۰/۲۵	۳۴۴۳۹	۰/۰۸	۴۳۴۸۰	۰/۲۶
پایگاه انتقال خون	۱۲۱۲	۱۳۹۵	۰/۱۵	۱۶۲۰	۰/۱۶	۱۹۷۵	۰/۲۲	۲۴۲۰	۰/۲۳
اداره کل راه و ترابری	۸۶۶	۱۰۴۷۰	۱۱/۰۹	۱۳۷۷۷	۰/۳۲	۱۹۶۴۷	۰/۴۳	۲۳۶۱۳	۰/۲
بنیاد مستضعفان و جانبازان	–	–	–	۱۶۷۲۶		۱۷۶۲۸	۰/۰۵	۳۴۱۷۱	۰/۹۴
اداره کل گمرک	–	–	–	۵۱۹۱		۵۶۷۰	۰/۰۹	۶۹۸۴	۰/۲۳
حوزه‌های هنری تبلیغات اسلامی	–	–	–					۷۵۵	–
اداره کل امور مالیاتی	–	–	–					۱۰۸۹۰	–

مأخذ: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان اردبیل، سالهای ۱۳۸۳-۱۳۷۹ و محاسبات محقق.

۳. شکاف بین هزینه‌های جاری و درآمدهای مالیاتی در برنامه سوم توسعه (۱۳۷۵-۱۳۸۳)

۱-۳. شکاف بین هزینه‌های جاری و درآمدهای مالیاتی کشور

تأمین مخارج جاری دولت از درآمدهای مالیاتی طی سالهای اجرای برنامه دوم مورد توجه مسئولان اقتصادی کشور قرار گرفت. با وجود این در برنامه سوم به طور مشخص بر این مسئله تأکید شد. همچنین به دلیل طرح ساماندهی اقتصاد کلان ریاست جمهوری نیز مقرر شد که ساختار بودجه دولت به‌گونه‌ای تغییر کند تا در پایان این برنامه، تمامی مخارج جاری دولت از درآمدهای مالیاتی تأمین شود، اما با توجه به مشکلات موجود برای تأمین هدف یاد شده طی سالهای برنامه سوم تعدیلاتی صورت گرفت و قرار شد که ۷۵ درصد مخارج جاری دولت از طریق درآمدهای مالیاتی در پایان برنامه سوم مورد توجه قرار گیرد. اطلاعات موجود در جدول شماره (۵) نشان می‌دهد که تحقق این هدف نیز امکان‌پذیر نبوده و طی سالهای برنامه سوم نه تنها به این هدف نزدیک نشده بلکه از آن نیز دور شده‌ایم، به‌طوری که نسبت مالیاتها به هزینه جاری دولت که در سال ۱۳۷۹ حدود ۴۴/۲۹ درصد بوده، در سالهای ۱۳۸۰و۱۳۸۱ با نرخ نزولی به

Downloaded from qjerp.ir at 23:12 +0430 on Friday September 20th 2019

www.edub.ir بانک مقالات ایران

Downloaded from qjerp.ir at 23:12 +0430 on Friday September 20th 2019

ترتیب به ۴۱/۴۱ و ۳۴/۲۸ درصد رسیده است. در سال ۱۳۸۱ شاهد پایین‌ترین نسبت مالیات به هزینه جاری طی برنامه سوم هستیم، در سالهای بعدی نیز تغییر چندان محسوسی صورت نگرفته است و در سال ۱۳۸۲ با اندکی افزایش، این نسبت به میزان ۳۶/۵۲ درصد رشد داشته اما دوباره در سال ۱۳۸۳ روند نزولی پیدا کرده و به ۳۶/۴ درصد در پایان برنامه سوم رسید. شکی نیست که برای نزدیک‌تر شدن به هدف تأمین مالی مخارج جاری دولت از طریق مالیاتها لازم است روند مخارج دولت کند شود و با اصلاحات مالیاتی میزان درآمد مالیاتی دولت افزایش یابد.

در برنامه چهارم توسعه بر موضوع تأمین مالی مخارج جاری دولت به‌طور کامل از طریق مالیاتها و درآمدهای غیرنفتی تا پایان برنامه چهارم، لغو معافیتهای مالیاتی و ایجاد منابع جدید درآمدی در استانها تأکید شده است

جدول شماره ۵. روند هزینه‌های جاری، درآمد مالیاتی و نسبت درآمد مالیاتی به هزینه‌های جاری دولت در برنامه سوم (۱۳۸۳-۱۳۷۹) (میلیارد ریال / درصد)

سال	هزینه جاری	درآمد مالیاتی	نسبت درآمد مالیاتی به هزینه جاری
۱۳۷۹	۸۲۶۰۵/۸	۳۶۵۸۵/۲	۴۴/۲۹
۱۳۸۰	۱۰۰۹۱۸/۲	۴۱۷۸۶/۱	۴۱/۴۱
۱۳۸۱	۱۴۷۵۷۲/۳	۵۰۵۸۶/۵	۳۴/۲۸
۱۳۸۲	۱۷۸۲۵۵/۲	۶۵۰۹۹	۳۶/۵۲
۱۳۸۳	۲۳۱۹۲۳/۱	۸۴۴۲۱/۱	۳۶/۴

مأخذ: بانک مرکزی، *روند اقتصادی*، شماره ۴۷، سال ۱۳۸۴.

۲-۳. شکاف بین هزینه‌های جاری و درآمدهای مالیاتی استان اردبیل

جدول شماره (۶) اطلاعات مربوط به درآمدهای مالیاتی استان اردبیل، هزینه‌های جاری و شکاف بین آنها را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود درآمدهای مالیاتی و هزینه‌های جاری استان طی سالهای ۱۳۸۳- ۱۳۷۵ از روند افزایشی برخوردار بوده است به‌طوری که مجموع درآمدهای مالیاتی از ۲۹۸۶۷ میلیون ریال در سال ۱۳۷۵ به ۱۷۴۷۷۲ میلیون ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته اما هزینه‌های جاری از ۱۷۱۹۴۶ میلیون ریال در سال ۱۳۷۵ به ۱۷۴۷۷۲ میلیون ریال در سال ۱۳۸۳ رسیده است.

با مراجعه به داده‌های این جدول مشخص می‌شود که طی این سالها میزان هزینه‌های جاری استان بیش از درآمدهای مالیاتی بوده است. همچنین با توجه به افزایش نسبتاً بیشتر هزینه‌های جاری در مقایسه با درآمدهای مالیاتی، شکاف مطلق بین آنها از ۱۴۲۰۷۹ میلیون ریال در سال

www.edub.ir بانک مقالات ایران

Downloaded from qjerp.ir at 23:12 +0430 on Friday September 20th 2019

۱۳۷۵ به۱۱۴۹۲۳۲ میلیون ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش پیدا کرده است. داده‌های مربوط به شکاف نسبی که در حقیقت از محاسبه نسبت شکاف مطلق (تفاوت درآمدهای مالیاتی از هزینه‌های جاری) به هزینه‌های جاری، همچنین درآمد مالیاتی محاسبه شده نشان می‌دهد که طی دوره یاد شده این شکاف در سطح استان افزایش قابل توجهی یافته است. برای مثال درحالی‌که در سال ۱۳۷۵ شکاف بین درآمدهای مالیاتی و هزینه‌های جاری کمتر از پنج برابر کل درآمدهای مالیاتی بوده است، در سال ۱۳۸۳ این شکاف به حدود شش برابر کل درآمدهای مالیاتی افزایش یافته است.

جدول شماره ۶. شکاف مطلق و نسبی هزینه‌های جاری و درآمد مالیاتی استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۳- ۱۳۷۵

(میلیون ریال / درصد)

سال	جمع درآمد مالیاتی	هزینه جاری	درآمد مالیاتی به هزینه جاری	شکاف مطلق	شکاف نسبی	
					هزینه جاری	درآمد مالیاتی
۱۳۷۵	۲۹۸۶۷	۱۷۱۹۴۶	۰/۱۷	-۱۴۲۰۷۹	-۰/۸۳	-۴/۴۷
۱۳۷۶	۳۹۰۹۴	۲۵۲۷۲۶	۰/۱۵	-۲۱۳۶۳۲	-۰/۸۵	-۴/۴۶
۱۳۷۷	۴۴۹۷۸	۲۹۴۱۹۷	۰/۱۵	-۲۴۹۲۱۹	-۰/۸۵	-۵/۵۴
۱۳۷۸	۶۱۸۹۸	۳۴۳۲۷۳	۰/۱۸	-۲۸۱۳۷۵	-۰/۸۲	-۴/۵۵
۱۳۷۹	۷۸۹۵۴	۵۸۴۶۷۰	۰/۱۴	-۵۰۵۷۱۶	-۰/۸۲	-۶/۴۱
۱۳۸۰	۱۰۳۴۹۰	۶۰۳۷۲۵	۰/۱۷	-۵۰۰۲۳۵	-۰/۸۳	-۴/۴۳
۱۳۸۱	۱۱۸۹۰۲	۷۷۲۴۰۱	۰/۱۵	-۶۵۳۴۹۹	-۰/۸۵	-۵/۵
۱۳۸۲	۱۵۴۰۸۶	۹۵۶۸۱۲	۰/۱۶	-۸۰۲۷۲۶	-۰/۸۴	-۵/۲۱
۱۳۸۳	۱۷۴۷۷۲	۱۱۴۹۲۳۲	۰/۱۵	-۹۷۴۴۶۰	-۰/۸۵	-۵/۵۸

مأخذ: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان اردبیل، سالهای ۱۳۸۳-۱۳۷۵ و محاسبات محقق

۴. امکان تأمین هزینه‌های جاری استان از درآمد مالیاتی تا پایان برنامه چهارم توسعه

با توجه به موارد یاد شده، این بخش از مقاله به برآورد درآمدهای مالیاتی مورد نیاز برای تأمین هزینه‌های جاری استان اردبیل در قالب سه سناریوی متفاوت در مورد روند هزینه‌های جاری استان طی سالهای برنامه چهارم توسعه اختصاص یافته است.

الف- سناریوی اول: افزایش هزینه‌های جاری استان اردبیل با نرخی برابر نرخ رشد این هزینه‌ها در برنامه سوم.

در این سناریو فرض می‌شود که هزینه‌های جاری استان اردبیل در سالهای دوره برنامه چهارم با نرخی معادل ۳۰ درصد که برابر نرخ رشد هزینه‌های یاد شده در سالهای ۱۳۸۳-۱۳۷۹

www.edub.ir بانک مقالات ایران

Downloaded from qjerp.ir at 23:12 +0430 on Friday September 20th 2019

بوده است، افزایش یابد. در این‌صورت هزینه‌های جاری استان اردبیل از ۱۴۹۴۰۰۱/۶ میلیون ریال در سال ۱۳۸۴ به ۴۲۶۷۰۱۸ میلیون ریال در سال ۱۳۸۸ افزایش خواهد یافت. در جدول شماره (۷) داده‌های مربوط به هزینه‌های جاری استان ذکر شده است.

به‌منظور برآورد میزان درآمدهای مالیاتی استان در سالهای برنامه چهارم، سه وضعیت متفاوت را در نظر گرفته‌ایم. در حالت اول فرض می‌شود که مطابق با تأکید سیاست‌گذاران برنامه چهارم، درآمدهای مالیاتی به‌گونه‌ای افزایش یابد که در سال پایانی برنامه چهارم تمامی هزینه‌های جاری استان از درآمدهای مالیاتی تأمین شوند، در این‌صورت درآمدهای مالیاتی استان باید از ۳۳۱۱۹۲/۹ میلیون ریال در سال ۱۳۸۴ به ۴۲۶۷۰۱۸ میلیون ریال در سال ۱۳۸۸ افزایش یابد.

در حالت دوم فرض کرده‌ایم که درآمدهای مالیاتی به‌گونه‌ای افزایش یابند که در سال پایانی برنامه چهارم، ۷۵ درصد هزینه‌های جاری استان از محل درآمدهای یاد شده تأمین شود، در این‌صورت باید درآمدهای مالیاتی استان از ۳۱۲۶۶۷/۱ میلیون ریال در سال ۱۳۸۴ به ۳۲۰۰۲۶۳/۵ میلیون ریال در سال ۱۳۸۸ افزایش یابند.

در حالت سوم فرض شده که افزایش درآمدهای مالیاتی به میزانی باشد که در سال پایانی برنامه چهارم ۵۰ درصد هزینه‌های جاری استان را پوشش دهد. در این شرایط باید درآمدهای مالیاتی استان از ۲۸۸۳۷۳/۸ میلیون ریال در سال ۱۳۸۴ به ۲۱۳۳۵۰۹ میلیون ریال در سال ۱۳۸۸ افزایش پیدا کند.

جدول شماره ۷. هزینه‌های جاری و درآمدهای مالیاتی استان اردبیل در سالهای برنامه چهارم براساس سناریوی اول

(میلیون ریال / درصد)

سال	هزینه جاری	درآمدهای مالیاتی با فرض پوشش هزینه‌های جاری در سال پایانی برنامه چهارم	درآمدهای مالیاتی با فرض پوشش ۷۵ درصد هزینه‌های جاری در سال پایانی برنامه چهارم	درآمدهای مالیاتی با فرض پوشش ۵۰ درصد هزینه‌های جاری در سال پایانی برنامه چهارم
۱۳۸۴	۱۴۹۴۰۰۱/۶	۳۳۱۱۹۲/۹	۳۱۲۶۶۷/۱	۲۸۸۳۷۳/۸
۱۳۸۵	۱۹۴۲۲۰۲/۱	۶۲۷۶۱۰/۶	۵۵۹۳۶۱/۵	۴۷۵۸۱۶/۸
۱۳۸۶	۲۵۲۴۸۶۲/۷	۱۱۸۹۳۲۲/۱	۱۰۰۰۶۹۷/۶	۷۸۵۰۹۷/۷
۱۳۸۷	۳۲۸۲۳۲۱/۵	۲۲۵۳۷۶۵/۴	۱۷۹۰۲۴۸/۱	۱۲۹۵۴۱۱/۲
۱۳۸۸	۴۲۶۷۰۱۸	۴۲۶۷۰۱۸	۳۲۰۰۲۶۳/۵	۲۱۳۳۵۰۹
متوسط نرخ رشد سالیانه	۳۰	۸۹/۵	۷۸/۹	۶۵

مأخذ: محاسبه و پردازش محقق بر اساس فرضیه‌های سناریوی اول

www.edub.ir بانک مقالات ایران

Downloaded from qjerp.ir at 23:12 +0430 on Friday September 20th 2019

ب- سناریوی دوم: افزایش هزینه‌های جاری استان اردبیل با نرخی برابر ۵۰ درصد نرخ رشد این هزینه‌ها در برنامه سوم.

در این سناریو فرض می‌شود که هزینه‌های جاری استان اردبیل طی سالهای برنامه چهارم با نرخی معادل ۱۵ درصد که در حقیقت برابر ۵۰ درصد نرخ رشد این هزینه‌ها در برنامه سوم است، افزایش یابند. داده‌های مربوط به هزینه‌های جاری استان در جدول شماره (۸) ذکر شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود در این شرایط هزینه‌های جاری استان از ۱۳۲۱۶۱۶/۸ میلیون ریال در سال ۱۳۸۴ به۲۳۱۱۵۱۶ میلیون ریال در سال ۱۳۸۸ افزایش خواهند یابد.

چنانچه فرض شود هدف مسئولان پوشش تمامی هزینه‌های جاری استان از درآمدهای مالیاتی در سال پایانی باشد باید درآمدهای مالیاتی، سالیانه به‌طور متوسط ۶۷/۶ درصد رشد کند، به‌طوری که میزان این درآمدها از ۲۹۲۹۱۷/۹ میلیون ریال در سال ۱۳۸۴ به ۲۳۱۱۵۱۶ میلیون ریال در سال ۱۳۸۸ افزایش یابند.

مطابق با تحلیل بخش قبل چنانچه فرض شود هدف مسئولان، افزایش درآمدهای مالیاتی برای تأمین ۷۵ درصد هزینه‌های جاری استان در سال ۱۳۸۸ باشد، در این صورت باید درآمدهای مالیاتی، سالیانه به‌طور متوسط ۵۸ درصد رشد کند، به‌طوری که میزان درآمدهای مالیاتی از ۲۷۶۱۳۹/۸ میلیون ریال در سال ۱۳۸۴ به ۱۷۳۳۶۳۷ میلیون ریال در سال ۱۳۸۸ افزایش یابند.

در صورتی‌که هدف مسئولان، تأمین ۵۰ درصد هزینه‌های جاری استان در سال پایانی برنامه چهارم از درآمدهای مالیاتی باشد در این شرایط باید درآمدهای مالیاتی استان، سالیانه به‌طور متوسط ۴۵/۹ درصد رشد کند، به‌طوری که شاهد افزایش میزان این درآمدها از ۲۵۴۹۹۲/۳ میلیون ریال در سال ۱۳۸۴ به ۱۱۵۵۷۵۸ میلیون ریال در سال ۱۳۸۸ باشیم.

جدول شماره ۸. هزینه‌های جاری و درآمدهای مالیاتی استان اردبیل در سالهای برنامه چهارم براساس سناریوی دوم

(میلیون ریال/ درصد)

سال	هزینه جاری	درآمدهای مالیاتی با فرض پوشش هزینه‌های جاری در سال پایانی برنامه چهارم	درآمدهای مالیاتی با فرض پوشش ۷۵ درصد هزینه‌های جاری در سال پایانی برنامه چهارم	درآمدهای مالیاتی با فرض پوشش ۵۰ درصد هزینه‌های جاری در سال پایانی برنامه چهارم
۱۳۸۴	۱۳۲۱۶۱۶/۸	۲۹۲۹۱۷/۹	۲۷۶۱۳۹/۸	۲۵۴۹۹۲/۳
۱۳۸۵	۱۵۱۹۸۵۹/۳	۴۹۰۹۳۰/۴	۴۳۶۳۰۰/۸	۳۷۲۰۳۳/۸
۱۳۸۶	۱۷۴۸۳۸/۲	۸۲۲۷۹۹/۳	۶۸۹۳۵۵/۳	۵۴۲۷۹۷/۴
۱۳۸۷	۲۰۱۰۰۱۴	۱۳۷۹۰۱۱/۶	۱۰۸۹۱۸۱/۴	۷۹۱۹۴۱/۴
۱۳۸۸	۲۳۱۱۵۱۶	۲۳۱۱۵۱۶	۱۷۳۳۶۳۷	۱۱۵۵۷۵۸
متوسط نرخ رشد سالیانه	۱۵	۶۷/۶	۵۸	۴۵/۹

مأخذ: محاسبه و پردازش محقق بر اساس فرضیه‌های سناریوی دوم.

www.edub.ir بانک مقالات ایران

Downloaded from qjerp.ir at 23:12 +0430 on Friday September 20th 2019

ج- سناریوی سوم: افزایش هزینه‌های جاری استان اردبیل با نرخی برابر $\frac{۱}{۳}$ نرخ رشد این هزینه‌ها در ابتدای برنامه سوم. در این سناریو فرض می‌شود که هزینه‌های جاری استان اردبیل طی سالهای برنامه چهارم سالیانه به‌طور متوسط با نرخ ۱۰ درصد که معادل ۳۳ درصد ($\frac{۱}{۳}$ درصد) رشد هزینه‌های جاری استان در برنامه سوم است افزایش یابد. در شرایط یاد شده، همان‌طور که در جدول شماره (۹) نشان داده شده است هزینه‌های جاری استان اردبیل از ۱۳۲۱۶۱۶۸/۸ میلیون ریال در سال ۱۳۸۴ به ۲۳۱۱۵۱۶ میلیون ریال در سال ۱۳۸۸ افزایش می‌یابد. در این شرایط چنانچه هدف مسئولان تأمین تمامی هزینه‌های جاری استان از محل درآمدهای مالیاتی در سال ۱۳۸۸ باشد، باید این درآمدها سالیانه به‌طور متوسط ۶۰ درصد افزایش یابد به‌طوری که میزان درآمدهای یاد شده از ۲/ ۲۷۹۶۳۵ میلیون ریال در سال ۱۳۸۴ به ۱۸۵۰۸۴۹/۶ میلیون ریال در سال ۱۳۸۸ افزایش یابد.

چنانچه هدف مسئولان پوشش ۷۵ درصد هزینه‌های جاری استان در سال پایانی برنامه چهارم از درآمدهای مالیاتی باشد، در این‌صورت باید درآمدهای مالیاتی استان سالیانه به‌طور متوسط ۵۱/۴ درصد رشد کند به‌طوری که میزان این درآمدها از ۲۶۴۶۰۴/۸ میلیون ریال در سال ۱۳۸۴ به ۱۳۸۸۱۳۷/۲ میلیون ریال در سال ۱۳۸۸ افزایش یابد.

اگر هدف مسئولان تأمین ۵۰ درصد هزینه‌های جاری استان از درآمدهای مالیاتی در سال پایانی برنامه باشد، در این شرایط باید درآمدهای مالیاتی سالیانه به‌طور متوسط ۴۰ درصد رشد کند به‌طوری که شاهد افزایش میزان این درآمدها از ۲۴۴۶۸۰/۸ میلیون ریال در سال ۱۳۸۴ به ۹۲۵۴۲۴/۸ میلیون ریال در سال ۱۳۸۸ باشیم.

جدول شماره ۹. هزینه‌های جاری و درآمدهای مالیاتی استان اردبیل در سالهای برنامه چهارم بر اساس سناریوی سوم

(میلیون ریال/ درصد)

سال	هزینه جاری	درآمدهای مالیاتی با فرض پوشش هزینه‌های جاری در سال پایانی برنامه چهارم	درآمدهای مالیاتی با فرض پوشش ۷۵ درصد هزینه‌های جاری در سال پایانی برنامه چهارم	درآمدهای مالیاتی با فرض پوشش ۵۰ درصد هزینه‌های جاری در سال پایانی برنامه چهارم
۱۳۸۴	۱۲۶۴۱۵۵/۲	۲۷۹۶۳۵/۲	۲۶۴۶۰۴/۸	۲۴۴۶۸۰/۸
۱۳۸۵	۱۳۹۰۵۷۰/۷	۴۴۷۴۱۶/۳	۴۰۰۶۱۱/۷	۳۴۲۵۵۳۱/۱
۱۳۸۶	۱۵۲۹۶۲۷/۸	۷۱۵۸۶۶/۱	۶۰۶۵۲۶/۱	۴۷۹۵۷۴/۴
۱۳۸۷	۱۶۸۲۵۹۰/۶	۱۱۴۵۳۸۵/۸	۹۱۸۲۸۰/۵	۶۷۱۴۰۴/۱
۱۳۸۸	۱۸۵۰۸۴۹/۶	۱۸۵۰۸۴۹/۶	۱۳۸۸۱۳۷/۲	۹۲۵۴۲۴/۸
متوسط نرخ رشد سالیانه	۱۰	۶۰	۵۱/۴	۴۰

مأخذ: محاسبه و پردازش محقق بر اساس فرضیه‌های سناریوی سوم

www.edub.ir بانک مقالات ایران

Downloaded from qjerp.ir at 23:12 +0430 on Friday September 20th 2019

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هدف مقاله ارائه سناریوهای مختلف به منظور تأمین تمام یا بخشی از هزینه‌های جاری دولت در استان اردبیل از طریق درآمدهای مالیاتی تا سال پایانی برنامه چهارم بوده است. برای این منظور و با توجه به عملکرد هزینه‌ها و درآمدهای مالیاتی در سالهای برنامه سوم، درآمد مالیاتی مورد انتظار استان برای تحقق هدف یاد شده برآورد شده و نتایج به‌دست آمده به این ترتیب است:

الف- میانگین نرخ رشد مالیات مستقیم و کل درآمد مالیاتی استان اردبیل در دوره ۱۳۸۳-۱۳۷۵ به ترتیب برابر با ۲۳ و ۲۵/۱ درصد برآورد شده است. به طور متوسط سهم مالیات بر شرکتها از مالیات مستقیم برابر با ۱۸/۷ درصد بوده درحالی که مالیات بر درآمد با ۷۰ درصد، سهم بزرگی از مالیات مستقیم را به خود اختصاص داده و مالیات بر ثروت کمترین سهم (حدود۱۱/۴درصد) را داراست. از کل درآمدهای مالیاتی نیز بیشترین سهم مربوط به مالیات مستقیم (به طور متوسط ۹۲/۲ درصد) بوده است، در حالی که سهم مالیات غیرمستقیم نسبت به سهم مالیات مستقیم در سالهای یاد شده اندک و در حدود ۷/۸ درصد است.

ب- شکاف بین هزینه‌های جاری و درآمد مالیاتی در استان اردبیل طی سالهای ۱۳۸۳-۱۳۷۵ افزایش یافته به‌طوری که نسبت شکاف به هزینه‌های جاری دولت در استان اردبیل از ۰/۸۳ به ۰/۸۵ رسیده است. همچنین نسبت شکاف به درآمدهای مالیاتی استان از ۴/۷۶ در سال ۱۳۷۵ به ۵/۵۸ در سال ۱۳۸۳ تغییر یافته است، (فرضیه اول تأیید می شود).

ج- درآمد مالیاتی استان اردبیل با توجه به تأمین مالی مخارج جاری دولت در این استان و در سناریوهای مختلف برای نرخ رشد مخارج جاری دولت در برنامه چهارم، همچنین درصد تأمین مالی مخارج جاری دولت از طریق مالیاتها در نُه وضع مختلف در پایان برنامه چهارم بین حداکثر ۴۲۶۷۰۱۸ میلیون ریال (با فرض تأمین کامل هزینه‌های جاری دولت از طریق مالیاتها در پایان برنامه چهارم و فرض افزایش هزینه‌های جاری دولت در استان با نرخی برابر متوسط نرخ رشد این هزینه‌ها در برنامه سوم) و حداقل ۲۴۴۶۸۰/۸ میلیون ریال (با فرض تأمین ۵۰ درصد هزینه‌های جاری دولت از طریق مالیاتها در پایان برنامه چهارم و فرض افزایش هزینه‌های جاری دولت در استان با نرخی معادل یک سوم متوسط نرخ رشد این هزینه‌ها در برنامه سوم) برآورد شده است، (فرضیه دوم).

در پایان برای افزایش بیشتر مالیاتها و تأمین هرچه بیشتر هزینه‌های جاری از درآمدهای مالیاتی این موارد پیشنهاد می‌شود:

www.edub.ir بانک مقالات ایران

Downloaded from qjerp.ir at 23:12 +0430 on Friday September 20th 2019

- با توجه به اینکه ظرفیت بالقوه درآمد مالیاتی ارتباط نزدیکی با ارزش افزوده بخشها و فعالیتهای اقتصادی و در نتیجه عملکرد اقتصادکلان در استان دارد بنابراین افزایش رشد اقتصادی استان و هر نوع سیاست اقتصادی نظیر افزایش سرمایه‌گذاری، می‌تواند در افزایش ظرفیت مالیاتی مؤثر واقع شود.
- شناسایی واحدهای بزرگ مالیاتی در هر استان و ارزیابی دقیق آنها.
- تشویق فرهنگ مالیاتی و تبلیغات لازم در مورد توجیه درآمدهای مالیاتی و موارد هزینه آنها توسط دولت وارائه خدمات دولتی مناسب‌تر برای مردم به عنوان "مالیات دهندگان" می‌تواند در افزایش درآمد مالیاتی مؤثر باشد. بدون شک در این مورد صدا و سیما و سایر وسایل ارتباط جمعی می‌توانند با ارائه تسهیلات مناسب، نقش مهمی ایفا کنند.
- استفاده از فن‌آوریهای جدید و آموزش کافی کارمندان وصول مالیات.
- کاهش کاغذ بازی و رسیدگی‌های متعدد و جایگزین کردن اعتماد واطمینان به مؤدیان و افزایش امکان خود اظهاری مالیاتی.
- کاهش رابطه مؤدی و ممیز مالیاتی به حداقل ممکن با تغییر روشها و استفاده ازخدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران رسمی.
- تشویق به همکاری سایردستگاههای اجرایی با سازمان امور مالیاتی در راستای جلوگیری از فرار مالیاتی و برآورد درآمد واقعی مالیاتی.

منابع

الف) فارسی

بانک مرکزی (۱۳۷۴)، *مجله روند*، تهران، زمستان، شماره۴۷.

جعفری صمیمی، احمد (۱۳۸۴)، *برآورد میزان بالقوه درآمد مالیاتی استان مازندران تا پایان برنامه چهارم توسعه*، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان مازندران، ساری.

جعفری صمیمی، احمد (۱۳۸۵)، *اقتصاد بخش عمومی*، تهران، نشرسمت، چاپ هشتم.

جعفری صمیمی، احمد و رشید شمخال (۱۳۷۶)، "بررسی اهمیت عوامل مؤثر بر مالیات تورمی در ایران"، *مجله علمی پژوهشی تحقیقات اقتصادی*، دانشگاه تهران، شماره ۵ ، بهار و تابستان.

جعفری صمیمی، احمد و غلامعلی فرجادی (۱۳۷۸)، *اقتصاد خرد و کلان*، ترجمه مجموعه مقالات، بابلسر، دانشگاه مازندران.

فرزبد، جعفر، مصطفی سلیمی و منصور ملایی پور(۱۳۸۲)، " برآورد توانهای بالقوه و بالفعل مالیاتی استان خراسان"، *فصلنامه پژوهشها و سیاستهای اقتصادی*، سال یازدهم، شماره ۲۵.

www.edub.ir بانک مقالات ایران

مجلس شورای اسلامی، *قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی کشور*، ۱۳۷۳-۱۳۶۹.

مجلس شورای اسلامی، *قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی کشور*،۱۳۷۸-۱۳۷۴.

ب) انگلیسی

Arze, Javier, Jorge Martinez-Vazquez and Robert Mcnab (2004), "Fiscal Decentralization and the Composition of Public Expenditures", ISP Working Paper, Andrew Young School of Policy Studies, Georgia State University.

Ayoki, Milton, Marios Obwona and Ogwapus Moses (2005),"Tax Reforms and Domestic Revenue Mobilization in Uganda", *Global Development Network* (GDN), Washington, DC, January 31.

Bird, M. Richard and Benno Targler (2005), *Societal Institutions and Tax Effort in Developing Countries*, University of Toronto, Canada .

Bird, R. M. (2004), "Managing Tax Reform", *Bulletin for International Fiscal Documentation*, No. 58, pp. 42-55.

Das-Gupta, A. Gosh and D. Mookherrjee (2004), "Tax Administration Reform and Tax Payer Compliance in India", *International Tax and Public Finance*, Vol. 11, No. 5, pp. 575-600.

Davoodi, Hamid R. and David A. Gregorian (2006), "Tax Potential and Tax Effort: Factors Behind the Stubbornly Low Tax Collection in Armenia", 4th Annual AIPRG Conference on: Armenia: Public Sector Governance and Economic Efficiency", *The World Bank*, January 14-15.

Eltony, M. N. (2002), "The Determinants of Tax Effort in Arab Countries", *Arab Planning Institute*, September.

Fjeldstad, O. and L. Rakner (2003), "Taxation and Tax Reforms in Developing Countries: Illustrations from Sub-Saharan Africa", Bergen: Chr. Michelsen Institute.

Kaldor, N. (1963),"Will Underdeveloped Countries Learn to Tax?", *Foreign Affairs*, No. 41, pp. 410-19.

Leuthold, Jane H. (2002), "Tax Effort in China", Department of Economics, The University of Illinois,USA.

Niekrik, Van (2002), "South Africa's Tax Capacity: A Developing Country Analysis", United States Agency for International Development, May.

Sobarzo, H. (2004), "Tax Effort and Tax potential of State Governments in Mexico: A Representative Tax System", Working Paper, No. 315, Helen Kellogg Institute, University of Notre Dame, Mexico.

Downloaded from qjerp.ir at 23:12 +0430 on Friday September 20th 2019

www.edub.ir بانک مقالات ایران